Заедно в час

Изх. № 831/18.11.2026

До председателя и членовете на
Комисията по правни въпроси

До председателя и членовете на
Комисията за прякото участие на гражданите и взаимодействието с гражданското общество

52. Народно събрание

***Относно**: Становище на фондация "Заедно в час" по Законопроект за регистрация на чуждестранните агенти, сигнатура 52-654-01-74, внесен на 26.06.2026 г. от Костадин Костадинов и група народни представители*

Уважаеми народни представители,

Фондация „Заедно в час" се обръща към Вас с призив Законопроектът за регистрация на чуждестранните агенти, сигнатура 52-654-01-74, да бъде категорично отхвърлен. В законопроекта за регистрация на чуждестранните агенти, наред с общите рискове за гражданските права и свободното сдружаване, виждаме и създаване на пряка и конкретна заплаха за образованието - ***той ще прекъсне работещи партньорства между училища, учители, граждански организации и външни експерти именно в момент, когато системата има нужда от повече, а не от по-малко професионална подкрепа***.

Законопроектът ще доведе до стигматизация и фактическо изключване от образователната система на организации и специалисти, които получават определено „чуждестранно подпомагане". Законопроектът предвижда регистрация при чуждестранно финансиране над 1 000 евро за една календарна година, а чл. 11 въвежда изрична забрана за „чуждестранните агенти" и свързаните с тях лица да извършват дейност в държавни и частни детски градини, училища, центрове за подкрепа за личностно развитие и висши училища. Това превръща режима от общо административно изискване в пряко ограничение върху достъпа до образователната среда.

Пряк риск за качеството на образованието

Качественото образование е резултат от усилията на цялото общество. Училищата не работят във вакуум - те разчитат на университети, експерти, работодатели, културни институции и граждански организации за обучения на учители, методическа подкрепа, работа с ученици, ресурси, доброволчество и развитие на ключови компетентности. Именно такива партньорства позволяват на училищата да реагират по-бързо на нужди, за които вътрешният капацитет често не е достатъчен.

Законопроектът създава риск тези партньорства да бъдат прекратени не поради проблеми с качеството, безопасността или ползата им за учениците, а заради източника и размера на финансирането на партньорската организация. Прагът от 1 000 евро е нисък за организация, която осъществява професионални дейности, и ще обхване широк кръг български юридически лица, работещи по международни проекти, получаващи дарения или подкрепа от чуждестранни организации и дори физически лица.

Законопроектът предвижда изключения, включително за дейности, финансирани със средства на Европейския съюз, но това не премахва риска за множество други законни и прозрачни форми на международно финансиране.

Данните от училищата показват, че външната подкрепа е реална потребност

През 2026 г. изследване на фондация „Заедно в час“ и Prepodavame.bg в рамките на проект „Г.Л.А.С. - Гражданско лидерство и активно сътрудничество” показва, че партньорствата с външни организации и експерти не са периферна добавка към училищната работа, а необходимо условие за развитие на учителите и гражданското образование.

Близо 40% от анкетираните учители посочват „външни експерти и партньори“ сред видовете подкрепа, които биха им помогнали да работят по-уверено с гражданските компетентности и трудни теми. Това е пряка индикация, че голяма част от педагогическите специалисти търсят достъп до експертност извън собственото училище. Над половината от учителите заявяват, че имат професионален контакт или сътрудничество с граждански организации. Това означава, че ограничаването на достъпа на граждански организации до училищата ще засегне вече съществуващи професионални отношения.

Тези данни са особено важни в контекста на гражданското образование. Работата по теми като права на човека, демократични институции, медийна грамотност, дезинформация, участие в общността, толерантност и глобални въпроси изисква не само учебно съдържание, но и методическа увереност, актуални ресурси и връзка с реалния обществен живот. Докладът показва, че гражданското учене става по-последователно, когато училището, партньорите и институциите създават общи условия за практика, разговор и действие.

Възможни негативни последици за училищата и учителите

Законопроектът би имал редица негативни последици върху училищните колективи. Сред възможните рискове са:

- ограничен достъп до професионална квалификация и методическа подкрепа: организации, които обучават учители или разработват образователни ресурси, ще загубят възможност да работят в училища независимо от качеството и доказаното въздействие на дейността им;

- ограничаване на гражданското образование: училищата могат да се откажат от работа с външни партньори по чувствителни или сложни обществени теми заради правна несигурност и репутационен риск. Така законът би насърчил самоограничаване точно там, където учителите заявяват нужда от допълнителна подкрепа;
- неравенства между училищата: най-силно ще бъдат засегнати училищата с по-ограничен собствен ресурс, включително в малки населени места и в общности с натрупани образователни предизвикателства, които разчитат в по-голяма степен на външни програми, експерти и дарителска подкрепа;
- загуба на иновации и допълнителен ресурс: гражданският сектор често привлича финансиране, експертност и доброволен труд, с които се разработват и тестват нови решения, преди те да бъдат възприети от по-широк кръг училища или институции;
- административен и репутационен „охлаждащ ефект“: дори когато дадено партньорство не е пряко забранено, рискът от регистрация, публично обозначаване като „чуждестранен агент“, проверки и санкции ще накара училища и специалисти предварително да прекратят сътрудничества, които иначе са законни и полезни.

Ограничението не е обвързано с качеството или безопасността на образователната дейност

Законопроектът не поставя фокус върху това дали конкретна дейност е педагогически качествена, съобразена с държавните образователни стандарти, безопасна за децата или полезна за училищната общност. Вместо това решаващ критерий става връзката с чуждестранно подпомагане. Така две организации, които предлагат идентична по качество и съдържание подкрепа на едно училище, ще бъдат третирани различно единствено заради произхода на част от финансирането им.

Този подход е особено проблематичен в образованието, където международният обмен, партньорствата, научната и професионалната експертност са естествена част от развитието на системата. Защитата на учениците и обществения интерес изискват ясни стандарти за качество, прозрачност, отчетност и безопасност, а не обща забрана, основана на източника на финансиране.

Прозрачността вече се гарантира без стигматизиране и изключване от училищата

Гражданските организации в България вече са обект на законови изисквания за регистрация, финансово отчитане и публичност. Когато законодателят установи конкретни дефицити в прозрачността или контрола, те могат да бъдат адресирани с пропорционални правила, приложими според характера на риска и дейността. Създаването на специален регистър с натоварения етикет „чуждестранен агент“, съчетано със забрана за дейност в образователни институции, надхвърля целта за прозрачност и създава последици за ученици, учители и училища, които не са свързани с установено нарушение.

Призоваваме народните представители да отхвърлят Законопроекта за регистрация на чуждестранните агенти, сигнатура 52-654-01-74. В частта му, засягаща образованието, той застрашава работещ модел на сътрудничество между училища и гражданското общество, ограничава достъпа до експертност и ресурси и ще задълбочи неравенствата между училищата.

Българското образование има нужда от повече партньорства, повече професионален обмен и повече възможности учителите да получават подкрепа за сложните теми в работата си. Данните от самите учители показват именно това. Законодателството следва да насърчава прозрачните и отговорни партньорства в интерес на децата и младите хора, а не да ги прави практически невъзможни заради произхода на законно получено финансиране.

С уважение: Траян Траянов
Изпълнителен директор
Фондация "Заедно в час"